

Kraków Illustrowany organ przemysłu, rękodzielnictwa, gospodarstwa i handlu krajowego. 21 Kwietnia.
Wydawany przez Walerego Kołodziejskiego inżyniera cywilnego w Krakowie.

Przedpłata (na rok wynosi w Państwie austr. 6 Zł. na pół roku 3 w. a.
z przesyłką („ w Królestwie pruskiém 5 Tal. „ „ $2\frac{1}{2}$ Tal.
Prenumeratę w Królestwie Polskiem przyjmują wszystkie urzęda pocztowe Królestwa Polskiego.

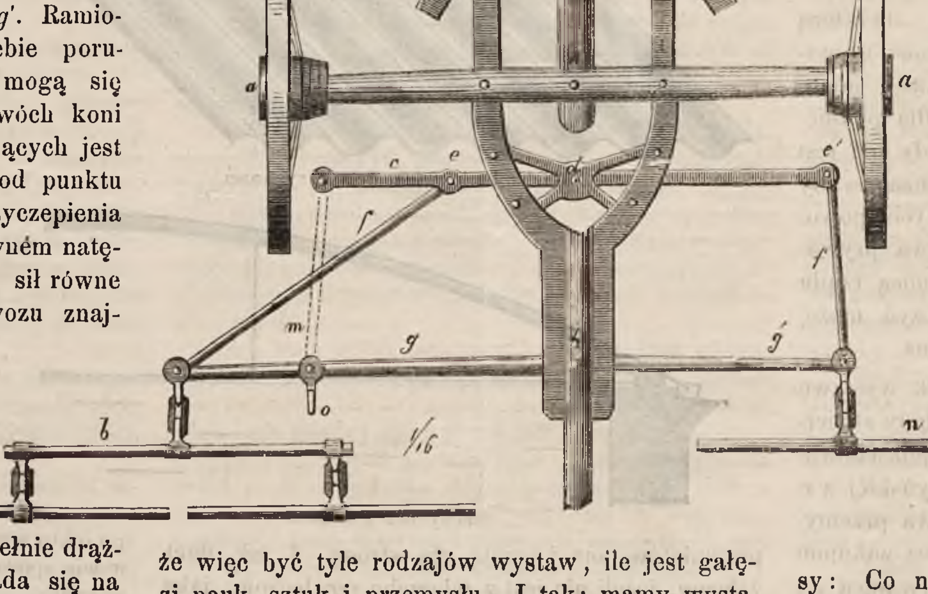
Wychodzi co Sobotę.

Przedpłatę przyjmuje Biuro Redakcyi, Ulica Szewska Ner 230.
Ogłoszenia (inseraty) techniczno-przemysłowe przyjmuje za opłatą od wiersza drobnego (Petit) za każdorazowe umieszczenie po 10 kr. w. a. z doliczeniem opłaty stęplowej 30 kr. w. a. Redakcyja i zarządca drukarni c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Schumanna waga na trzy konie.

C. Schumann modelator przy górniczéj akademii w Freiburgu pisze: iż z wielu stron zadawano mu pytanie, czy nie byłoby możebném przy zaprzęgu trzykonnym urządzić wagę w ten sposób, by siła wszystkich trzech koni równo była spożytkowaną; gdyż przy dotychczas używanych sposobach zaprzęgania trzech koni nigdy woźnica nie jest w stanie dostatecznie się przekonać czy wszystkie konie jednakowo ciągną i często się zdarza, iż rączy koń prawie sam zbytniem natężeniem cały wóz ciągnie. Załączona waga odpowiada temu żądaniu według uznania wielu fachowych ludzi.

W załączonym rysunku *a* oznacza część przednią wozu z kołami, *b* sworzeń, *c* żelazną wagę która przy *d* ma oś obrotu, a do której w punktach *ee'* przyczepione są żelazne drążki *ff'* stykające się z poprzecznemi ramionami *gg'*. Ramiona te przy punkcie *h* są każde dla siebie poruszalne, tak że waga *e* i ramiona *gg'* mogą się wolno poruszać. Siła pociągowa obydwóch koni narecznych czyli na prawéj stronie będących jest przyczepiona na wadze *e* w odległości od punktu obrotu *d* równéj połowie odległości przyczepienia siły konia po lewéj — a zatém przy równém natężeniu koni będą statyczne momenta tych sił równe i waga równolegle do przedniéj wagi wozu znajdować się będzie.

Jeżeli chcemy użyć do zaprzęgu tylko dwóch koni, wówczas odejmuje się drążek *f* i podwójna waga *l*, a zakłada się drążek *m*, jak kropkowana linia okazuje, podobny zupełnie drążkowi *f'* i orczyk podobny jak *n* zakłada się na haku *o*. Przyrząd ten jest bardzo prosty i z małym kosztem da się zastosować przy każdym wozie.

Na zawiadomienie moje o tym wynalazku najwyższego urzędu pocztowego w Lipsku, panowie Ehrt radzca pocztowy i jeneralny inspektor poczt Richter zbadawszy powyższe urządzenie wagi przytwierdzonéj do tutejszego wozu pocztowego oświadczyli zupełnie swe zadowolnienie i poruczyli mi dozór nad urządzeniem takich wag przy wozach pocztowych.

O ważności i pożytku wystaw.

W chwili, gdy wezwania na nową wystawę w Paryżu po całéj Europie rozchodzą się i cały świat przygotowaniami na nią jest zajęty, znajdują się jeszcze ludzie, który wystawom wszelkiego zaprzeczają pożytku lub trudnościami z niemi połączonemi od współudziału innych odstraszyć usiłują; zastanówmy się trochę nad tym przedmiotem.

Co to jest wystawa? Jest to zgromadzenie w pewne miejsce różnych płodów czynności ducha ludzkiego, na dłuższy lub krótszy przeciąg czasu, na mniejszy lub większy rozmiar zakreślone. Może więc być tyle rodzajów wystaw, ile jest gałęzi nauk, sztuk i przemysłu. I tak: mamy wystawy sztuk pięknych, kwiatów, wystawy gospodarcze, rękodzielnicze, bydła, zbóż, nasion; częściowe i powszechne; czasowe, peryodyczne i nieustające. Czasem trudne jest orzeczenie; do któréj np. kategoryi wystaw podciągnąć wystawę 200 niemowląt? których matki i mamki odbierały premia za najlepsze ich pielęgnowanie i wychowanie, jaka się odbyła parę lat temu w Nowym Jorku w Ameryce.

Cel wystawy dopiętym zostaje, jeżeli takowa coś w swoim rodzaju doskonałego i dotąd nieznanego dostarczyła. Wzajemna wymiana wiadomości o postępie w każdéj gałęzi przedsiębiorstwa, poznanie się producenta na własnych siłach uznaniem zasługi przez kompetentnych sędziów obudzone, a następnie zachęta do nowych usiłowań i nagród jest naturalném następstwem każdéj wystawy.

Tak wystawa sztuk pięknych zarówno korzyść publiczności jako też i artystom przynosi, pierwsza mając przed oczami dzieła sztuki, kształci swój smak estetyczny, widzi kierunek i postęp sztuki, drudzy zaś znajdują słuszne ocenienie i nabywców prac swoich.

Wystawy gospodarcze i leśne zbliżają się już więcéj przez swój cel do wystaw przemysłowych. Wystawy gospodarcze dają obraz kultury naszego kraju; poznajemy na nich jakie kraj nasz posiada bogactwa w płodach surowych, i co nam brakuje byśmy mogli wyrównać na tém polu innym krajom.

Należy nam jeszcze wspomnieć o wystawach przemysłowych pod względem handlowym. Na wystawach tych widzieć można, po jakiéj cenie i jaką drogą produkta najlepiéj wyrobione nabyć można. Producent dowiaduje się z nich o warunkach, pod jakiemi większego odbytu na swe produkta spodziewać się może. Konsument zaś mając większy wybór przed sobą, ma łatwość zastosowania się do swoich potrzeb.

Często dają się słyszeć głosy: Co nam po wystawach? są to tylko wzory do oglądania, które nigdy rzeczywistéj roboty rękodzielnika lub fabrykanta nie przedstawiają; świadczą o tém co być powinno, ale nie o tém co jest, wytworność to czcza, na omamienie łatwowiernéj publiczności obliczona.

Na to odpowiadamy: Jeżeli na wystawach widzimy tylko wzory i modele, a nie zwyczajne wyroby, winą to jest samego przedstawiciela. Sam on sobie winę przypisze, jeżeli oczekiwaniom publiczności, szukającéj wyrobów do zwykłego użycia przeznaczonych, nie odpowiada. Często jednak jest i winą konsumentów, którzy nie pytają o wy-

roby doskonałe, ale raczéj tanie; do żądań tych więc fabrykant stosować się musi w swych wyrobach, gdy w przedmiotach na wystawę przeznaczonych niczém nie jest wiązany. Ta jednak okoliczność, że na wystawie wiele robót staranniéj i gruntowniéj jak zwykle wypracowanych zobaczyć można, podnieca dumę narodową i zachęca do czynienia dalszych postępów.

Inni znowu utrzymują, że korzyści jakie z oglądania płodów wystawy odnieść można, może osoba interes w tém mająca odnieść równie, odwiedzając szczególne zakłady i fabryki; że nawet z tego oglądania i badania więcéj się nauczy, aniżeli z wystawy, na któréj każdy ogromem przedmiotów na wystawę danych, jest olśniony i niejako przygnieciony. I temu zaprzeczamy: bo wiele wyrobów i sposobów wyrabiania można dopiero poznać z wystaw; kogo więc prawdziwie jakaś gałęź przemysłu zajmuje, będzie tylko te działy zwiedzał, które wyrobami w tym rodzaju przed innemi celują. Kto prawdziwie czego nauczyć się chce, temu wystawa do osiągnięcia zamierzonego celu wiele posłużyć może, i mniéj go to pewnie kosztować będzie zachodu, aniżeli zwiedzanie kolejne poszczególnych, daleko od siebie odległych warsztatów i zakładów. Do tego przydać należy, że obudzona przez to podnieta wzajemnéj pomiędzy przedstawicielami konkurencyi, ma także swą dobrą stronę.

Powiadają daléj, że możliwy odbyt nie wynagradza producentowi kosztów przesyłki na wystawę.

I na to mamy krótką odpowiedź. Kto nic nie ryzykuje, nic nie ma. Przemysłowiec, który według swych stosunków nic naprzód łożyć nie chce, żadnego kapitału użyć, nigdy téż żadnéj korzyści nie odniesie. Już to samo, że jego towary z wystawy i samego już katalogu poznane zostały, i coraz więcéj poznawanemi będą, jest dla niego zyskiem, na co naturalnie coś poświęcić musi. Dla tych zaś, którzy nieszczęściem nie są w tym stanie, aby mogli sami na wystawę posyłać; dla mniejszych fabrykantów, jest jeszcze inny sposób obznajomienia publiczności z swojemi wyrobami— mogą się oni do jakiego negocyanta przyłączyć, aby ten za małym procentem, w jakiéj zbiorowéj wystawie, któréj imie producenta znaném jest, albo pod swém własném imieniem wyroby ich na wystawie umieścił.

Daléj mówią, że wystawione produkta często przez kurz, przez nieostrożność i przewóz na wystawę i napowrót znacznie cierpią, że nie można niemi podczas trwania wystawy rozporządzać, że niektórym bardzo niekorzystne miejsce na wystawach się dostaje, że zatém nie mogą wpaść w oczy.

Wszystkie te niedogodności trafić się mogą ale nie stanowią zasady, bo to co się przytrafiło jednym, nie może usprawiedliwiać potępienia całéj instytucyi.

Co się tyczy wielkiéj straty czasu, na którą osoby wystawą się zajmujące są narażone i kosztów na nią najczęściéj dotąd przez rządy ponoszonych, odpowiadamy, że czynność dla podniesienia przemysłu krajowego użyta nigdy nie jest straconą. Nie potrzeba zresztą koniecznie, aby wystawa krajowa kosztem rządu do życia powoływaną była. Prawdopodobniéj wystawa prywatnemi siłami pod opieką jednak i z pomocą rządu urządzona, więcéj dostarczy i dostarczyć może, aniżeli wystawa przez rząd zadyktowana.

Siły prywatne, które kiedykolwiek wystawę w życie wprowadziły, zawsze jak przykłady stwierdzają, znalazły się w swym rachunku pokwitowanemi. Tak np. komisya wystawy londyńskiéj z r. 1851 (złożona z prywatnego towarzystwa przemysłowego) znalazła się w możności przez zakupno znacznéj przestrzeni ziemi za sumę zbywającą od wydatków poniesionych, założyć niejako kamień węgielny do następnéj londyńskiéj wystawy. Także Austrya odniosła ztąd naukę, wszakże towarzystwo gospodarcze przy wspomnionéj w r. 1857 jubileuszowéj wystawie odłożyło sumę 30,000 złr. która mogła była posłużyć na popieranie celów gospodarczych, i na urządzenie drugiéj podobnéj wystawy z mniejszą niż dawniéj trudnością.

Lecz najważniejszemi z tych wszystkich rodzajów wystaw i największy podług nas pożytek krajowi przynoszącemi są tak nazwane nieustające wystawy. Zastępują one lecz z większą jeszcze dla stron dogodnością, słynne niegdyś peryodyczne na różnych punktach ziemi, a teraz coraz słabnące jarmarki, które też może w krótce ustaną.

Sprzedający i kupujący nie potrzebują myśleć o jarmarkach, ponieważ nieustające wystawy dostarczają im tego wszystkiego co tamte, i więcéj jeszcze; obydwie strony zaspakajają swoje potrzeby tańszym kosztem i z mniejszym zachodem. Wystawę można odwiedzić w każdym czasie, każdy według swego upodobania obiera sobie czas i godzinę.

Długie jarmarczne karawany, ogromne przesyłki towarów pod nadzorem wielu osób, stały się niepotrzebnemi. Na każde wezwanie administracyi wystawy, może fabrykant w każdym czasie uskutecznić wysyłkę towarów na miejsce wystawy, a sprzedaż ich szybciéj tam i pewniéj nastąpić może, aniżeli kiedykolwiek na jarmarkach. Sprzedający i kupujący mają tam zawsze coś do obejrzenia i osądzenia z najnowszych przemysłu produktów i mogą w każdym czasie wystawę pierwéj obejrzeć, zanim się zdecydują na zaczęcie wyrabiania jakiego artykułu, lub zakupienie go na wystawie. Najnowsze wzory, najświeższe modele, znajdą zawsze na wystawach, a ogólne wrażenie jakie z niéj odnoszą, daje im jasne widzenie a przynajmniéj poczucie, jaka moda przeważa jakie nastąpiły ulepszenia w samoistnych lub pomocniczych maszynach, które z nich weszły już w użycie, które z tych nowych konstrukcyi wybrać należy bądź dla poprawy własnéj metody, bądź dla zaprowadzenia nowéj— więcéj obiecującéj.

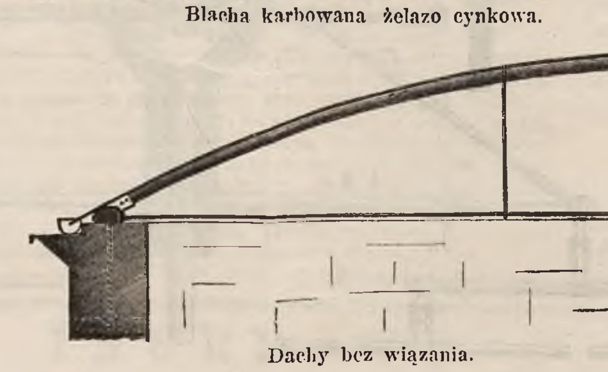
Wystawy nieustające oprócz wyżéj wyrażonych korzyści, są niejako łącznikiem między producentem i konsumentem. Obznajmiając z postępem w każdéj gałęzi przemysłu ułatwiają konsumentowi nabycie potrzebnych mu przedmiotów; podając ceny fabryczne tychże, źródło zkąd, i drogę, jaką najlepiéj i najtaniéj nabyć może wszelkie żądane wyroby industryjne, usuwają tém straty, na jakie konsument bywa często bądź przez swą niewiadomość, bądź przez złą wiarę pośredniczących ajentów narażony. Zapatrując się z tego stanowiska na wystawy nieustające, postanowiłem przy wydawnictwie Gazety Przemysłowéj pod dozorem mego bióra technicznego, urządzić taką wystawę nieustającą, któréj program załączę w przyszłym numerze Gazety Przemysłowéj. *W. Kołodziejski.*

Dachy żelazne cynkowane.

Dachy z blach żelaznych lub cynkowych znane są od dawna, mianowicie też pierwsze od niepamiętnych czasów. Każdy z nich obok swych

Blacha karbowana żelazo cynkowa.

Dachy bez wiązania.

przymiotów, ma i swoją złą stronę. I tak dach żelazny, jeżeli nie jest z wierzchu powleczony jaką warstwą ochronną, rdzewieje bardzo prędko, cynk wprawdzie nniedokwasza się także, ale to uniedokwaszenie obejmuje cienką tylko warstwę i nie sięga głębiéj; za to czuły jest bardzo na zmianę temperatury, kurczy się na zimnie i rozszerza się na gorącu, przy wysokiéj temperaturze zaś topi się a nawet płomieniem pali. W r. 1836 niejaki Sorel w Paryżu powziął myśl przez połączenie tych metali z sobą, zużytecznić ich dobre przymioty a usunąć szkodliwe,— i udało mu się to prawie zupełnie za pomocą cynkowania blach żelaznych. Odkrył on, że żelazo przez ócynkowanie pod pewnemi warunkami przechodzi w stan elektryczno-ujemny i dla tego nazwał go żelazem galwanizowanem, *(fer galvanisé, galvanised iron)*. Wynalazek ten znalazł szerokie zastosowanie w marynarce do obijania boków okrętów, w zastosowaniu jednak do prywatnych użytków, nie mógł wytrzymać konkurencyi z towarzystwami *pokrywania dachów cynkiem* wielkiéj wziętości wówczas używającemi i przeniósł się do Anglii i Ameryki, zkąd znowu dopiero za naszych czasów do Europy wraca. Cynkowana blacha, jest to blacha żelazna w roztopionym cynku zanurzona; cynk ten wsiąkając niejako w żelazo do pewnéj głębokości, jednoczy się z nim, i powleka warstwą pewnéj grubości, chroniącą żelazo od rdzy. *Dachy więc z téj blachy nie rdzewieją, opierają się wpływom powietrza tak, jak cynkowe, a wpływom temperatury, jak żelazne.*

Upowszechnieniem wynalazku tego w Austryi zajął się szczególnie inżynier Winiwarter, mający swą fabrykę wyrobów blaszanych w Wiedniu. Jest on prócz tego wynalazcą machiny do zaginania i karbowania blach cynkowanych tudzież wynalazcą nowego systemu pokrywania domów tąż blachą, przy którym żadne wiązania z drzewa nie są potrzebne, a liczne wykonania robót tych, przez rządy i prywatne stowarzyszenia mu powierzone, najlepszém są świadectwem użyteczności i praktyczności tak materyału jako i systemu wynalazcy.

Udoskonalone pęta na byki i barany.

By zaradzić niedogodności w gospodarstwie przy chowie owiec z konieczności odosobniania baranów i matek używają w Niemczech pęt, któremi pętając barany puszczają je na paszę razem z owcami nie narażając się zupełnie na nieporządne kocenie się matek. Pęta te w ostatnich czasach ulepszone składają się z pierścieni rzemiennych połączonych łańcuszkiem w środku, którego znajduje się nit obrotowy (*Drehbasse)* przeszkadzająca by ogniwa łańcuszka się nie plątały. Na obydwóch końcach łańcuszka jest przymocowana sprzączka żelazna, przez którą przechodzi rzemień, sprzączką obwija się skórą, by baran nóg nie kaleczył, może być użyta jedna sprzączka większa, lub dwie mniejsze, długość łańcuszka nie potrzebuje być dłuższą nad 7—8 cali. Używszy szerszych pierścieni rzemiennych jakoteż dłuższego i mocniejszego łańcuszka, pęta te mogą służyć dla byków.

Bank rolniczo-przemysłowy w Tarnowie.

Głosy odzywające się przez lat kilka za zakładaniem towarzystw akcyjnych w dziennikach naszych widać nieprzebrzmiały bezowocnie, bo oto w krótkim przeciągu czasu wylania się w różnych stronach kraju, projekt jeden za drugim; każden z nich ma wprawdzie odrębny zakres działania lecz jeden cel wspólny: podniesienia połączonemi siłami leżący odłogiem przemysł rodzimy i obudzenia w nas tych sił żywotnich które są podstawą dobrobytu i pomyślności każdego narodu.

Dzisiaj witamy z radością pojawienie się projektu statutu banku rolniczo -przemysłowego w Tarnowie, spodziewając się iż wkrótce instytucya ta wejdzie w życie.

Potrzeba i ważność instytucyj tego rodzaju w kraju naszym jest tak doniosłą, ważną i powszechnie za taką uznaną, iż nie należy wątpić o jéj rozwinięciu się i silném poparciu przez kraj cały. Pojmując trudności na jakie napotykają, i z jakiemi walczyć muszą szanowni mężowie którzy myśl założenia powyższéj instytucyi powzięli i pracują nad wprowadzeniem jéj w życie, wstrzymujemy się nad czynieniem jakichkolwiek uwag poprzestając na życzeniu „szczęść Boże“, podajemy czytelnikom Gazety Przemysłowéj przytoczony projekt w całości.

Dział I. Firma, siedziba i czas trwania spółki.

§. 1. Tarnowski bank rolniczo - przemysłowy jest spółką akcyjną zawiązaną dla wspierania rolnictwa i

przemysłu krajowego, z siedzibą w mieście Tarnowie, pod firmą sądownie zaprotokołowaną:

„Tarnowski bank rolniczo-przemysłowy".

§. 2. Spółka zawiązuje się na przeciąg lat 20, począwszy od ukonstytuowania się spółki, z możnością jednak przedłużenia w sposób w §. 49 wskazany.

Dział II. Cel i zakres działania Tarnowskiego banku rolniczo-przemysłowego.

§. 3. Celem Tarnowskiego banku rolniczo - przemysłowego jest ułatwienie wszelkich stosunków mogących przynieść pożytek krajowemu rolnictwu i przemysłowi, a spółce zysk umiarkowany.

Tarnowskiemu bankowi rolniczo - przemysłowemu służy zatém prawo:

a) przyjmowania zleceń na kupno i sprzedaż wszelkich produktów rolniczo-przemysłowych.

b) udzielania zaliczek na wszystkie papiery i efekta na giełdzie kurs mające, na produkta w komis do sprzedaży oddane, znajdujące się bądź w składach spółki, bądź w składach przez zarząd spółki za bezpieczne uznanych.

c) eskontowania weksli, kuponów od papierów publicznych, tudzież papierów publicznych w obiegu będących i wylosowanych, tudzież obligów prywatnych.

d) przyjmowania wkładek pieniężnych do oprocentowania.

e) otwierania rachunków bieżących (Compte courant), udzielając pożyczek przy deponowaniu walorów i kaucyi hipotecznych.

f) urządzenia instytutu wzajemnéj gwarancyi pożyczkowéj i przyjmowania uczestników kredytu (Kreditsinhaber).

g) przyjmowania dobrowolnych depozytów, przekazów do inkassacyi i wypłat.

h) załatwiania wszelkich stosunków bankierskich w kraju i za granicą.

i) utrzymywania bióra informacyjnego, co do zakupna, przedaży i dzierżaw dóbr wiejskich.

Dział III. Zawiązanie się spółki, udział wspólników w tejże i ich prawa.

§. 4. Tarnowski bank rolniczo - przemysłowy zawiązuje się drogą subskrypcyi akcyjnéj. Kapitał zakładowy wynosić ma 500,000 złr. w. a. zebranych z 500 równych wkładek, tak zwanych akcyj po 1000 złr. w. a., do którego zebrania pojedynczy członkowie spółki przykładają się w sposób następujący:

N. N. . . . . . .

§. 5. Akcye opiewać będą na imię członków spółki każda po 1000 złr. w. a. Suma ta uważaną być ma jako jedność udziału w spółce, niedopuszczająca dalszego podziału.

§. 6. Członkowie uskutecznią spłaty na poczet akcyi do kasy spółki w 5 ratach, poczynając od podpisania kontraktu co 60 dni zapadających, każdym razem po 200 złr. w. a.

Wcześniejsze spłaty się przyjmuje.

Uchybienie terminu w spłacie raty zobowiązuje do zapłaty 6% procentu zwłoki. Zwłoka zaś trwająca dłużéj nad 3 miesiące, licząc od zapadłego terminu, uważać się będzie za wystąpienie ze spółki i pociągnie utratę poprzód uiszczonych rat.

§. 7. Członkom spółki służy prawo pokrycia sumy wkładkowéj papierami publicznemi do wysokości $^2/_3$ części ich wewnętrznej wartości;— które spółka na ich rachunek i koszt zastawi w jednym z publicznych banków.

§. 8. Na uiszczone częściowe wpłaty wydane będą interymalne pokwitowania, — na uiszczone pełne wkładki, wystawione będą akcye opiewające na pewne imię z dołączoną kartą na pobieranie dywidendy opiewająca na okaziciela.

§. 9. Członkowie spółki nie ręczą za zobowiązania zaciągnięte na rachunek spółki swym prywatnym majątkiem, lecz tylko akcyą, nie mogą zatém przeciw swéj woli po za zapłatą akcyi pociągani być do żadnéj innéj zapłaty w zastępstwie spółki, i również nie mogą nigdy być obowiązani do zwrotu otrzymanéj dywidendy.

§. 10. Własność akcyi nadaje prawo do stosunkowego udziału w majątku spółki, jego czystych dochodach i zarządzie, według atrybucyi niniejszem statutem i instrukcyą objętych; lecz wzajemnie i obowiązek ponoszenia w tym samym stosunku możliwych strat, jednakże akcyi nie przechodzących.

§. 11. Członkowie spółki nie mogą w celu zapewnienia swéj części z majątku lub korzyści spółki uzyskiwać szczegółowych zabezpieczeń na majątku spółki, każdy podobny krok jest nieważny.

§. 12. Każdy członek spółki ma prawo swoją akcyę odstąpić innemu członkowi przez indossacyą, na akcyi samej uczynioną. W celu przeniesienia własności i przepisania téj akcyi w księgach spółki na imię nabywcy wystarcza pisemne zawiadomienie dyrekcyi.

§. 13. Sprzedaż akcyi obcym osobom, nie członkom spółki, uskutecznia się jedynie za przyzwoleniem dyrekcyi, któréj w takim przypadku przysłuża prawo pierwszeństwa do nabycia na rzecz spółki akcyi na sprzedaż wystawionéj.

W przypadku sprzedaży akcyi w drodze sądowéj egzekucyi, winna być spółka o tejże zawiadomiona pod surowością nieważnością tej egzekucyi.

§. 14. Uznany sądownie spadkobierca właściciela akcyi, staje się jéj właścicielem i członkiem spółki.

Gdyby jedna akcya stała się własnością kilku spadkobierców, takowi obowiązani są swoje sprawy załatwiać przez jednego pełnomocnika tak, żeby spółka w stosunku do téj akcyi tylko z jedną osobą miała relacyę.

§. 15. Opiekunowie i kuratorowie małoletnich i pod kuratelą zostających właścicieli akcyi, nie mają żadnych większych praw, jak zwykli członkowie spółki.

Dział IV. Rozpoczęcie czynności spółki.

§. 16. Spółka rozpoczyna swoje czynności po uzyskaniu przyzwolenia Wysokiego Rządu, jak tylko subskrypcya sumę 100,000 złr. w. a. pokryje, i prowadzi je daléj, bez względu na to, czy subskrypcya dosiągnie sumy w §. 4 preliminowanéj lub nie.

Dział V. Zarząd spółki.

§. 17. Spółka załatwiać będzie wszystkie swoje sprawy przez postanowienia, powzięte na swych walnych zgromadzeniach, przez wybrany ze swego łona komitet nadzorczy i przez dyrekcyą.

Dział VI. Walne zgromadzenie.

§. 18. Zaraz po uzyskaniu pozwolenia rządowego i podpisów do wysokości kapitału §. 16 oznaczonego, odbędzie się pierwsze walne zgromadzenie, które spółkę ukonstytuuje.

Następne walne zgromadzenia członków zbierać się będą rok rocznie zawsze 1go poniedziałku w miesiącu lutym w Tarnowie.

Zgromadzenie to zwołuje komitet nadzorczy.

§. 19. Komitet nadzorczy ma prawo zwołać wyjątkowo walne zgromadzenie, gdy uzna potrzebę tego zaś obowiązanym jest to uczynić na żądanie członków reprezentujących $^2/_3$ części kapitału akcyjnego.

§. 20. Komitet wzywa wszystkich członków na walne zgromadzenia obwieszczeniem publiczném umieszczoném w dzienniku Czas najmniéj 30 dni przed posiedzeniem z wyszczególnieniem przedmiotów narady.

§. 21. Członkowie, którzyby pomimo należytego zawezwania na walne zgromadzenie nie przybyli, i również w sposób poniżéj wskazany nie byli zastąpieni, uważani będą, jak gdyby do większości głosów przystąpili.

§. 22. Uchwały walnego zgromadzenia obowiązują wszystkich członków.

Do powzięcia postanowień obowiązujących całą spółkę, musi być w każdém zgromadzeniu $^1/_4$ część kapitału spółki reprezentowaną.

§. 23. Do wprowadzenia zmian w niniejszym kontrakcie spółki, mianowicie do pomnożenia funduszu zakładowego przez emissyę nowych akcyj, przedłużenia czasu trwania spółki nad termin 20 lat, lub rozwiązania spółki jeszcze przed tym terminem; potrzebną jest obecność członków reprezentujących $^2/_3$ części kapitału akcyjnego.

§. 24. W sprawach §. 23 objętych potrzebne są $^2/_3$ głosów członków obecnych i reprezentowanych tudzież zatwierdzenie Wysokiego Rządu.

We wszystkich do zarządu spółki odnoszących się sprawach rozstrzyga absolutna większość głosów członków obecnych i reprezentowanych. Przy wyborach, po dwukrotném głosowaniu bezskuteczném, przystępuje się do ściślejszego wyboru między dwoma kandydatami poprzód najwięcéj głosów mającymi. Przy równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§. 25. Członek najstarszy wiekiem zagai walne zgromadzenie, a następnie wybierze zgromadzenie przewodniczącego i jego zastępcę.

§. 26. Każdy członek ma prawo czynić wnioski na walnych zgromadzeniach, zgromadzenie bierze jednakże tylko te wnioski pod obradę, które przynajmniéj 5 członków popiera.

§. 27. Każda akcya do wysokości pięciu daje prawo jednego głosu własnego.

§. 28. Nieobecni członkowie mogą się zastąpić przez pełnomocnika, który jednakże musi być członkiem spółki, i winien się wylegitymować pisemném upoważnieniem. Żaden jednakże członek nie może z plenipotencyi mieć więcéj głosów nad pięć.

Właściciełki akcyj mogą zastąpić ich małżonkowie, chociażby ci nie byli członkami spółki, i dla swéj legitymacyi nie potrzebują pisemnéj plenipotencyi.

§. 29. Małoletnich spadkobierców zmarłego członka spółki, równie jak i członków pod kuratelą zostających mogą na walnych zgromadzeniach zastąpić ich opiekunowie i kuratorowie, chociażby ci nie byli członkami spółki.

Ich wota są tak stanowcze, jak zwykłych akcyonaryuszów, i nie mogą być zawisłe od poprzedniego przyzwolenia, lub następnego zatwierdzenia jakiejkolwiek bądź władzy opiekuńczéj lub kuratelarnéj.

§. 30. Walne zgromadzenie członków wypełnia przez postanowienia na swych zebraniach powzięte w granicach niniejszym statutem przyznanych, wszystkie atrybucye praw instytucyi służących, szczegółowo zaś:

a) wybiera członków komitetu nadzorczego.

b) uchwala instrukcyę działalności spółki, komitetu i dyrekcyi.

c) uchwala liczbę osób biuro banku stanowiących, ich prace i wynagrodzenia.

d) uchwala etat wydatków.

e) ustanawia stopę procentową i prowizyę pobierać się mającą.

f) bada sprawozdanie czynności komitetu i roczny bilans dyrekcyi.

g) daje umocowanie komitetowi do użytkowania z kredytu i stanowi wysokość tegoż.

h) zatwierdza na przedstawienie komitetu wybór dyrekcyi.

i) postanawia zbywania i nabywania nieruchomości.

k) udziela absolutorium dyrekcyi z prowadzenia zarządu.

l) nareszcie uchwala wszystkie postanowienia odnoszące się do rozszerzenia, przeobrażenia lub rozwiązania spółki.

§. 31. Roczny rachunek ma być wygotowany przed każdém walném zgromadzeniem zwyczajném. Walne zgromadzenie zwyczajne wybiera z pomiędzy siebie rok naprzód dwóch członków, tak zwanych cenzorów, dla zbadania rachunków i zrobienia zarzutów, lub też wniosków do zatwierdzenia.

Ci obowiązani są w celu uskutecznienia prac przygotowanych znajdować się na miejscu na parę dni przed walném zgromadzeniem.

Dział VII. Komitet nadzorczy.

§. 32. Komitet nadzorczy składa się z 9 członków wybranych na walnych zgromadzeniach w miesiącu lutym na przeciąg lat trzech.

Ci sami członkowie mogą być powtórnie wybrani.

§. 33. Komitet zbiera się stale przynajmniéj sześć razy do roku.

§. 34. Komitetowi służy prawo kontroli czynności dyrekcyi i zatwierdzania wszystkich postanowień, nie należących do zwykłego zarządu dyrekcyi a zastrzeżonych instrukcyą komitetowi nadzorczemu.

W szczególności komitet wybiera ze swego łona:

a) przewodniczącego, któremu służy prawo zwoływania peryodycznych stałych i nadzwyczajnych posiedzeń komitetu nadzorczego.

b) dyrekcyę oznaczając zarazem jéj przewodniczącego.

c) zatwierdza przyjęcie lub uchylenie urzędników.

d) zatwierdza wybór cenzorów wekslowych.

e) przyjmuje pierwszych uczestników kredytu.

f) dozwala nadzwyczajne wydatki przechodzące zakres zwykłéj administracyi, — skontruje rachunki i kassę.

§. 35. Komitet ułoży instrukcyę postępowania dla całéj instytucyi i uzyska jej zatwierdzenie ze strony walnego zgromadzenia i wysokiego rządu.

Dział VIII. Dyrekcya.

§. 36. Dyrekcya składa się z 3 członków. Czynność dyrekcyi kończy się z upływem 3 lat. Ci sami członkowie mogą być powtórnie wybrani.

§. 37. Dyrekcya stanowi władzę wykonawczą spółki, prowadzi cały zarząd tejże w granicach statutem i instrukcyą wytkniętych, reprezentuje tę spółkę na zewnątrz we wszystkich stósunkach prawnych w obec władz, sądów i stron prywatnych z atrybucyą praw §. 1008 powszechnéj ustawy cywilnéj.

§. 38. Dyrekcya jest przełożoną władzą wszystkich urzędników i sług spółki, — przyjmuje tychże a przyjętych przez siebie ma prawo oddalić, tudzież przedstawia cenzorów wekslowych.

§. 39. Dyrekcya winna z końcem każdego roku rachunkowego spółki, który się z jedynym wyjątkiem pierwszego roku zawiązania spółki zawsze z dniem 1 stycznia poczynać, a z końcem grudnia zamykać będzie, przygotować sprawozdanie z całorocznéj działalności spółki, ułożyć bilans i takowy komitetowi do zatwierdzenia przedłożyć.

§. 40. Dyrekcya otrzyma z czystego zysku tytułem remuneracyi 5%.

Dział IX. Rozstrzyganie sporów.

§. 41. W sporach spółki z trzeciemi osobami do spółki nienależącymi jest, jak się samo przez się rozumie, zwykły sąd kompetentny. W podobnych wypadkach zastępuje spółkę, czyli ona jest pozywającą czyli pozwaną przewodniczący dyrekcyi spółki, któremu także służy prawo ustanawiania w miejsce swoje obrońcy spółki.

§. 42. Spory wynikłe w łonie spółki względem wzajemnych spraw pojedynczych członków spółki lub téż spółki całéj z komitetem nadzorczym spółki i dyrekcyą, lub pojedynczymi członkami, mają być rozstrzygnięte w drodze sądu polubownego z zrzeczeniem się wszelkiéj dalszéj drogi prawnéj.

§. 43. W razie sporu między członkami co do praw przysługujących im według tego kontraktu rozstrzyga walne zgromadzenie w charakterze sędziego polubownego, większością głosów z wykluczeniem stron spornych, z prawem wykonania zapadłéj uchwały, jako wyroku sądu polubownego.

§. 44. Spory wynikłe między spółką, jako taką, a jéj komitetem nadzorczym i dyrekcyą, lub z jednym z członków mają być rozstrzygnięte w drodze sądu polubownego złożonego z osób nienależących do spółki.

W tym celu wybiera każda strona jednego sędziego i uwiadomi o tém drugą stronę z dodatkiem, że wybrany przez nią sędzia swój wybór zaakceptował.

Jeżeli jedna strona sporna przedstawiła drugiéj stronie swego sędziego polubownego, który tę godność przyjął, przeciwna zaś strona w przeciągu dni 14 nie zamianowałaby swego sędziego polubownego, w tym razie służyłoby tejże prawo wybrania sędziego polubownego dla swego przeciwnika.

Ci dwaj sędziowie wybiorą sobie superarbitra i stanowić będą sąd polubowny.

W wypadkach sporu spółki, jako takiéj z jednym ze swych członków zastępuje spółkę co do wyboru sędziego polubownego i w ogóle przy tym sporze przełożony dyrekcyi spółki.

Gdyby zaś ten był stroną sporną, w tym razie wybierze spółka ze swego łona w celu swego zastępstwa w téj sprawie i do wszystkich odnośnych kroków peł-

nomocnika działającego stanowczo i niepotrzebującego do tych działań dalszego upoważnienia ze strony spółki lub też zatwierdzenia.

Sąd polubowny według powyższych postanowień złożony ma przedmiot sporu, tak jak w wszelkich innych razach walne zgromadzenie, zbadać i bez zachowania jakichkolwiek bądź form postępowania, według swej wiedzy i sumienia rozstrzygnąć.

Dział X. Bilans i wypłata dywidendy.

§. 45. Każdego 31 grudnia zamyka Dyrekcya bilans i przedkłada w dniach 8 komitetowi nadzorczemu do zbadania i sprawozdania.

Komitet zaś nadzorczy przedłoży ten bilans w tym samym celu cenzorom według §. 31 ustanowionym.

§. 46. Z dochodów spółki potrącają się koszta zarządu, remuneracya dyrekcyi — a reszta przypada do równego podziału między członków spółki w stosunku do akcyi.

§. 47. Dywidenda wypłacalna jest 1 marca.

§. 48. Rezultat rachunku rocznego i całego obrotu ogłasza dyrekcya w drukowaném sprawozdaniu i w dziennikach krajowych.

Dział XI. Likwidacya spółki.

§. 49. Spółka rozwiązuje się po upływie lat 20. Wcześniejsze rozwiązanie lub przedłużenie bytu spółki może uchwalić walne zgromadzenie w myśl §. 23

§. 50. W razie rozwiązania spółki następuje likwidacya stósownie do przepisów ustaw krajowych i postanowień walnego zgromadzenia członków.

§ 51. Wszystkie ogłoszenia publiczne w interesie Tarnowskiego Banku rolniczo-przemysłowego będą umieszczone w dzienniku „Czas".

Gdyby dziennik „Czas" przestał wychodzić, wtedy obwieszczenia te umieszczone będą w innym dzienniku krakowskim.

§. 52. Tarnowski Bank rolniczo-przemysłowy dopełni wszystkich warunków ustawami wymaganych w celu uczestnictwa we wszystkich korzyściach finansowych i jurydycznych, przyznanych instytutom kredytowym ces. patentami z dnia 10 lipca 1865, 28 października 1865 i 9 stycznia 1866.

ROZMAITOŚCI.

— **Donoszą nam** o wielkich przygotowaniach do odbyć się mającego od 14 do 19 Maja r. b. w Wiedniu XXVI z porządku Zgromadzenia niemieckich rolników i leśników. Przedmioty pod obrady na sessyach pełnych poddać się mające są:

1. Jakie skutki wywarła zaprowadzona od lat kilku nieograniczona wolność dzielenia gruntów chłopskich i rozporządzania swoją własnością, w krajach w których pierwéj wolność dzielenia była ograniczoną?

2. Które z urządzeń i zasad dążących do ustalenia bytu, kierunku i działalności rolniczo-chemicznych stacyj doświadczalnych w Niemczech okazały się celowi swemu najodpowiedniejszemi.

3. Jakim sposobem dojść do tego, aby większe rzeki na korzyść nawodniania suchych i wilgoci pozbawionych równin, na jak najszerszy rozmiar zużytecznić.

4. Obmyśleć zaprowadzenie i organizacyą nieprzymusowych wieczornych kursów zimowych dalsze kształcenie w zawodzie gospodarczym chłopców ze szkół początkowych wychodzących na celu mającym.

5. Jakie są najlepsze urządzenia zdążające do jak najkorzystniejszego użytkowania gromadzących się po wielkich miastach substancyj nawozowych na korzyść gospodarstwa, pod warunkiem zachowania sanitarnych przepisów policyjnych.

6. Ocenić dotychczasowe zasługi rozmaitych stowarzyszeń w oznaczonych gospodarczych i rękodzielniczych celach pozawięzywanych, tych np. które się zajmują sprowadzaniem maszyn, nawozów, nasion, ulepszaniem ras zwierząt, przyzywaniem biegłych w sztuce doradzców, robotników itp.

7. Podać sposoby jakiemiby gospodarstwo wiejskie praktycznie korzystać mogło z postrzeżeń meteorologicznych? Czyli oprócz dotychczasowych obserwacyj, nie byłoby jeszcze innych zjawisk któreby również obserwować należało.

8. Jaki ma wpływ ułatwienie komunikacyj na zmianę ogólnego kierunku produkcyi gospodarczéj?

Oprócz tu wymienionych, jest jeszcze postawionych innych 49 pytań mniejszéj wagi, które stanowić będą materyą obrad posiedzeń sekcyjnych.

— **Dobry środek do wytępiania szczurów** według „Country Gentleman": Miesza się żółć wołowa z olejkiem bursztynowym w równych częściach, a następnie dodaje się tyle kaszki owsianéj i mąki, aby z tego wszystkiego ciasto gęste zrobić można. Z tego ciasta wyrabia się pigułki i kładzie na środku pokoju lub miejsca gdzie szczury się znajdują, te pigułki są wyborną ponętą, po zjedzeniu trapi szczury gwałtowne pragnienie, dla ugaszenia tegoż trzeba poustawiać kilka misek z wodą, którą szczury tak długo piją póki na miejscu nie zdechną. Środek ten jeżeli się sprawdzi, byłby najlepszym, bowiem, zastąpiłby trutki fosforowe które są niebezpieczne dla innych zwierząt.

— **Doświadczony przepis do znaczenia bielizny.**— Prof. Heeren udzielił zgromadzeniu przemysłowemu w Hanowerze następujący przepis: Rozpuszcza się kamień piekielny (saletran niedokwasu srebra) w wodzie i wysyca rozczyn żrącą amonją, poczém jeszcze nieco arabskiéj gumy się dodaje, aby płyn przy pisaniu nie rozpływał się. Chcąc tego atramentu użyć, trzeba na płótnie pierwéj miejsce mające być znaczone, kwasem pyrogalusowym rozczynionym, w mieszaninie spirytusu i wody, zwilżyć a następnie wysuszyć. Pisać tylko można piórem gęsiem ale nigdy stalowém. Atrament ten jest ciemno-czarny i bardzo trwały.

— **Klej nie przepuszczający wody** robi się według prof. Kleczyńskiego następującym sposobem: do zwykłej lub weneckiej terpentyny, dodaje się kwasu siarkowego angielskiego w stosunku 3% na ilość wziętej terpentyny, miesza się jak najstaranniej, następnie miękczy się ta masa przez 12 godzin w letniéj wodzie która 10% wymulonéj bieli cynkowej (*Zinkweiss*) w stosunku do ilości terpentyny użytej zawiera, poczem miesza się ta masa należycie, i po wyjęciu z wody suszy. Tak otrzymany wytwór rozczynia się w ciepłym lnianym, do połowy swéj pierwotnéj objętości wygotowanym oleju w którym najprzód jednakowoż 20% kauczuku w surowym oleju terpentynowym namoczano; na te 20 części kauczuku trzeba około 80 oleju terpentynowego użyć.

— **Sposób poprawiania dróg.** Głównym warunkiem dobroci drogi jest podkład suchy, bez niego, niech nasypka z wierzchu z najtwardszego zresztą materyału będzie, na drodze wkrótce powstaną wyboje. W pewnych miejscowościach ziemia o warstwie spodniej przepuszczalnej, daje nam drogę dobrą zwłaszcza jeżeli żwirem wysypiemy i należytą wypukłość dla ścieku urządzimy. Często jednak założenie drenów (tak zwanych sączków) staje się koniecznem, bowiem i największa ilość kamienia sypanego na wierzch niczemu nie zaradzi; najczęściéj napotykamy takie złe miejsca na spadzistościach, z których na wiosnę i w jesieni woda się wydobywa. Sączki rynienkowate 3" średnicy w głębokości 4' założone, wprost nad temi mokrzadłami, wysuszą raz na zawsze takowe i oszczędzą znaczne wydatki; zamiast takich glinianych sączków możnaby kamiennych lub drewnianych użyć. 1 złr. w głębi użyty oszczędza 10 złr. za żwir na powierzchni wydane. Niepotrzebujemy zdaje się nam rozpisywać się o wartości dobrej drogi, wiedzą o tém dobrze nasi gospodarze co to znaczy jeżeli zamiast 15 cetn. zboża można, tylko 10 cetn. dla złej drogi ładować na wóz, co to za mitręga czasu i pieniędzy, jeżeli zwłaszcza kilka mil przyjdzie wieźć?

— **Jako doskonałe smarowidło** do machin zaleca prof. Artus mieszaninę z 3ch części oleju solarowego (z nafty otrzymywanego) i 2ch części nieczyszczonego oleju rzepakowego. Smarowidło to taniéj wypada od innych, a nie szkodzi ani mosiężnym ani też miedzianym częściom machin.

— **Pasożyt pszczoły.** Według wiadomości udzielonych przez Duchemin'a paryzkiéj akademii umiejętności, pszczoła posiada niebezpiecznego bardzo nieprzyjaciela w drobniutkiem zaledwie przez mikroskop dojrzaném zwierzątku rodzaju kleszcza, który wysysając się w takową zabija. Sprawozdawca przez długie i gruntowne doświadczenia nabył przekonania, iż klészcz ten wylęga się na słoneczniku. Sąsiedztwo więc téj rośliny może być bardzo zgubném dla pasieki.

— **Srodek przeciwko zarazie bydła.** „Journal d' Agric. prat. poleca według Artura Young'a jako środek zapobiegający, jako też leczący zarazę bydlęcą rozcieńczony kwas siarkowy (10 łutów kwasu siarkowego rozpuszczone w 25 funt. wody). Skoro bydle zachoruje na księgosusz, należy mu zadać silny środek przeczyszczający, następnie po upływie dwunastu godzin 8 łut. rozcieńczonego kwasu siarkowego zamieszanego z żytnią mąką. Drugiego dnia daje się choremu bydlęciu tę samą porcyę cztery razy, trzeciego trzy razy, i tak daléj stosunkowo zmniejszać. Stajnię przytém należy wykadzać kwasem solnym.

W Anglii zaraza na bydło nie osłabia się, lecz trwa ciągle w całej sile, Szczepienie nie okazało żadnego skutku.

— **W Klattau w Czechach** w roku zeszłym wypielęgnowano ogórek ważący 15 ft., $1\frac{1}{3}$ stopy długi, a 6 cali średnicy mający.

— **Tak zwana wiedeńska massa piankowa.** Patentowana massa piankowa W. Holdmanna składa się według doniesienia Stammsa w illustrowanym dzienniku z 100 części, 35 stopniowego szkła wodnego (Wasserglas) 60 części kwasu węglowego magnezyi i 80 części sproszkowanych obrzynków pianki morskiéj czyli białéj, czystéj glinki. Wszystkie te części składowe w najczystszym stanie, rozcierają się na żelaznej blasze lub mielą w młynku do najsubtelniejszéj miałkości — poczém zmięszana ta massa przeciera się przez bardzo cienkie lub jedwabne sito, następnie roztworzona odpowiednio wodą, pozostawia się w tym stanie przez 10 mniéj więcéj minut po upływie tego czasu wlewa się niezwłocznie w formy, z których ociekająca woda pozostawia przedmioty formie zastygłe.

— **Jeneralne zgromadzenie** członków Towarzystwa niemieckich inżynierów odbędzie się dnia 23 do 26go Maja r. b. w Alexisbad w Harcu równocześnie z obchodem dziesiątej rocznicy założenia tegoż Towarzystwa, na które to zgromadzenie prezydujący Richard Peters członków zaprasza. Reklamacyje z krótkiem zgodnem z statutami umotywowaniem, najdaléj do dnia 22 Kwietnia nadesłać należy na ręce prezydującego.

W tym samym czasie odbędzie się także obchód 20-letniej rocznicy Stowarzyszenie uczniów instytutu przemysłowego w Berlinie „die Hütte" od którego wyszła pierwsza myśl założenia wyżej wymienionego Towarzystwa.

ODPOWIEDZI.

Panu J. we Lwowie. Na pytanie pańskie jaką drogą mógłbyś Pan rozpowszechnić swój wynalazek w Niemczech, podajemy Panu dosłowne zawiadomienie jakieśmy otrzymali:

„Niniejszém zawiadamiamy szanowną Publiczność, iż otworzyliśmy bióro anonsów dla wszystkich pism krajowych i zagranicznych; przezto jesteśmy w możności pośredniczyć wprost między Publicznością a wszelkiemi pismami niemieckiemi i zagranicznymi.

1) Główném naszém zadaniem będzie wszelkie zlecenia najdokładniéj i najszybciéj załatwiać, za złożeniem należytości żądanéj przez właściwe redakcyje od nas. Na żądanie przedłożemy rachunek oryginalny tychże.

2) Porta ani żadnych innych kosztów liczyć nie będziemy.

3) Przy większych lub częstszych zleceniach odpowiedni rabat przyrzekamy.

4) Przesłanie jednorazowe odpisu inseratu wystarcza dla ogłoszenia w kilku gazetach.

5) Tłomaczenia we wszystkich językach uskuteczniamy bezpłatnie.

6) Dowody jako inserat został zamieszczony w pismach przesełamy bezpłatnie.

7) Przygotowywanie drzeworytów do ogłaszanych inseratów za wynagrodzeniem 75 cent. do 1 fl. sreb. od cala kwadratowego.

Na zgłaszanie się frankowane odpowiadamy franco."
Sachse et Comp. Ekspedycya anonsów w Lipsku.

KORESPONDENCYA.

P. Z. w Ch. Życzeniu pańskiemu, że jako dalszy ciąg artykułu „Siła pary jako produkt opału" byłoby pożądane podanie przepisów ostrożności przy kotłach parowych, będziemy się starali wkrótce zadosyć uczynić podając aparata i ich opisy, służące do zabezpieczenia rozsadzania kotłów.

Redaktor odpowiedzialny Władysław Rozwadowski Prof. Inst. Techn.— W Drukarni c. k. Uniw. Jagiell. pod zarządem Konst. Mańkowskiego.